6559

พิธีและคาถาในการทำนา

โดย

"ครูอ้วน"

พิมพ์เป็นอนุสรณ์เนื่อง ในงานฌาปนกิจศพ

นางจรูญ รุ่งโรจน์

ณ เมรุวัดโสมนัสวิหาร

๘ พฤษภาคม ๒๕๐๘

คำนำ

เนื่องในการฌาปนกิจศพ นางจรูญ รุ่งโรจน์ **พิธีและคาถาในการทำนา** ข้าพเจ้าเห็นสมควรพิมพ์หนังสือนี้ขึ้นเป็นที่ระลึก จึงได้เลือกพิมพ์เรื่อง "**พิธีและคาถาในการทำนา**" "**ของครูอ้วน**" ข้าพเจ้าได้ไปขออนุญาตต่อเจ้าของบทความก็ยินดีมอบให้ข้าพเจ้า ขอขอบพระคุณท่านผู้ประพันธ์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คุณประโยชน์ใดอันเกิดขึ้นจากหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าและบุตรีทั้ง ๒ ขออุทิศแด่ผู้เสียชีวิตด้วยเถิด

พ.ท. ถนอม รุ่งโรจน์

๑๓ เมษายน ๒๕๐๘

นางจรูญ รุ่งโรจน์

ชาตะ 12 กันยายน พ.ศ. 2461

มรณะ ๑ เมษายน พ.ศ. 2506

ประวัติ

นางจรูญ รุ่งโรจน์

นางจรูญ รุ่งโรจน์ (นางจรูญ สมุทรานนท์) เป็นบุตรีคนที่ ๒ ของนายเจือ และนางสังข์ สมุทรานนท์ นางจรูญ รุ่งโรจน์ มีพี่น้องร่วมบิดาและมารดา รวม ๕ คน คือ–

๑. นายเจริญ สมุทรานนท์

๒. นางจรูญ รุ่งโรจน์ ภรรยา พ.ท. ถนอม รุ่งโรจน์

๓. นางจำลอง สีห์ประเสริฐ ภรรยา พ.ต. ชาย สีห์ประเสริฐ

๔. นางจำเรียง พันธุ์ผล ภรรยา นายสนม พันธุ์ผล

๕. ร.อ. สำเนียง สมุทรานนท์

นางจำรูญ รุ่งโรจน์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ณ บ้าน ตำบลบางเดชะ อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี และได้สมรสกับ ส.อ. ดี รุ่งโรจน์ (พ.ท. ถนอม รุ่งโรจน์) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ มีธิดา ๒ คน คือ;–

๑. น.ส. สรภี รุ่งโรจน์ เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘

๒. น.ส. จุไรรัตน์ รุ่งโรจน์ เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐

นางจรูญ รุ่งโรจน์ ถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็งในตับ เมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๖ ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ ตำบลพญาไท อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร รวมอายุ ๔๕ ปี

"จรูญรำลึก"

เนื่องจาก จรูญ ภรรยาที่รักของข้าพเจ้าได้ถึงแก่กรรมมาเป็นเวลาร่วม ๒ ปีแล้วเธอได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๖ และในวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ นี้ก็เป็นวันที่จะทำการฌาปนกิจศพเธอ ข้าพเจ้ามีความระลึกถึงเธอเป็นที่ยิ่ง ทั้งอาลัยในตัวเธอสุดประมาณ จึงปรารถนาที่จะได้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อนึกถึงจรูญภรรยาที่รัก ประกอบกับข้าพเจ้าจะได้จัดพิมพ์หนังสืออันเป็นที่ระลึกขึ้น ทั้งวันที่ข้าพเจ้าได้เขียนข้อความนี้ก็ประจวบกับเป็นวันสงกรานต์ คือวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๘ จึงยิ่งทำให้ข้าพเจ้าหวนนึกถึงชีวิตแต่ครั้งหลังสมัยที่ข้าพเจ้าเริ่มรู้จัก เริ่มสนิทสนมกับเธอ แต่สงกรานต์ครั้งนั้น (พ.ศ. ๒๔๗๘) ไม่เหมือนครั้งนี้ ขณะนี้ข้าพเจ้าสูญเสียจรูญนับเป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ในชีวิต ข้าพเจ้าขาดเธอเสียเสมือนข้าพเจ้าขาดทุกสิ่งทุกอย่าง จรูญเป็น ทุกสิ่งทุกอย่างของข้าพเจ้าไม่ว่ายามทุกข์หรือสุข จรูญเคียงข้างข้าพเจ้าเสมอ เธอให้กำลังใจและด้วยชีวิตของเธอ ข้าพเจ้าเป็นบุคคลที่ค่อนข้างจะ

พิถีพิถันในการเลือกคู่ครอง เพราะถือว่าชีวิตเรานั้นอยู่ร่วมกับบิดามารดาก็แต่เพียงวัยเยาว์ ครั้นเมื่อเติบโตเป็น หนุ่มสาวก็เป็นธรรมดาว่าทุกชีวิตหรือส่วนมากย่อม ต้องมีคู่และเวลาเหล่านั้นคือ เวลาที่มีชีวิตคู่เราต้องอยู่ร่วมกับ สามีหรือภรรยาไปตลอดจนชีวิต ฉะนั้นสามีหรือภรรยาก็ตามย่อมเป็นบุคคลสำคัญสำหรับชีวิตของเรา ชีวิตเราจะรุ่งเรืองมีความร่มเย็นเป็นสุขหรือจะล่มจมสุมไปด้วยความทุกข์ ก็ด้วยสามีหรือภรรยานี้เป็นสำคัญ เหตุนี้ข้าพเจ้าจึงได้ถือเรื่องสำคัญที่สุด ในชีวิตครั้งแรกที่ข้าพเจ้าเริ่มรู้จักจรูญ ข้าพเจ้าก็พอใจในตัวเธอเสียแล้ว เพราะจรูญเป็นคนขยัน อดทน และมัธยัสถ์ ทั้ง ๆ ที่ฐานะทางครอบครัวของเธอก็อยู่ในชั้นดี แต่เธอกลับขยันทำมาหากินทั้ง ๆ ที่เธอทำนาของเธอเองอยู่แล้ว ยามว่างเธอยังอุตส่าห์เอาข้าวเปลือกไปสีเป็นข้าวสารออกขายด้วยตัวเธอเองอีก ทางด้านการพนันขันต่อ เธอก็ไม่ได้นำพาเลย เมื่อญาติมิตรหรือเพื่อนบ้านออกปากให้วาน ในการทำบุญทำทาน เธอก็มิได้ขัด มิได้เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุที่ทำให้ข้าพเจ้าพยายามที่จะทำทุกสิ่ง เพื่อจะให้ได้เธอมาเป็นคู่ชีวิต ในที่สุดก็สมประสงค์ข้าพเจ้าได้สมรสกับเธอเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งขณะ

นั้นข้าพเจ้ามียศเป็นเพียงสิบเอกเท่านั้น ขณะที่เราได้อยู่ร่วมกันนั้น ข้าพเจ้ายิ่งทราบแน่ชัดว่า ข้าพเจ้าเลือกคู่ไม่ผิด ชีวิตของข้าพเจ้านั้นเริ่มต้นด้วยการไม่มีอะไรเลย ฉะนั้นย่อมเป็นธรรมดาชีวิตก็ย่อมจะลุ่ม ๆ ดอน ๆ แต่จรูญเธอมิได้ย่อท้อ เธอเป็นกำลังใจ และกำลังกายให้กับข้าพเจ้าอย่างสุดชีวิต ถึงขนาดที่ตัวเธอเองลงทุนทอดกล้วยขาย เพื่อพยุงฐานะทางครอบครัวอีกแรงหนึ่ง จะเหนื่อยยากเท่าใด เธอมิได้ปริปากแม้แต่น้อย เช่นนี้แล้วยิ่งทำให้ข้าพเจ้าเริ่มบูชาตัวเธอยิ่งขึ้น ชีวิตคนเราย่อมมีทั้งความทุกข์และความสุขคละกันไปเป็นธรรมดา แต่ดู ๆ คล้ายกับว่า ความทุกข์นั้มช่างทยอยกันมาไม่ขาดสาย ความสุขของข้าพเจ้าคือความสุขที่เรารักและเห็นใจกันอย่างจริงจัง ถึงแม้ว่าเหตุการและสิ่งแวดล้อมจะให้ยากเราเพียงใด ก็ไม่สามารถจะทำลายความจริงใจของเราทั้งสองได้ ดังที่ได้กล่าวแล้ว ข้าพเจ้าครองชีวิตกับเธอมาอย่างสุขบ้างทุกข์บ้าง พระเบื้องบนก็ยังไม่โปรดประทานความเห็นใจ อย่างน้อยท่านก็ควร จะเห็นความดีของเธอบ้าง ประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๑ ข้าพเจ้าล้มป่วยด้วยวัณโรค ขณะนั้นข้าพเจ้ามียศเพียงร้อยเอก มีบุตรี๒ คนทั้งยังเล็กมาก ภาระเหล่านี้เป็นสิ่งที่หนักอึ้งสำหรับจรูญ แต่เธอก็มิได้

หวั่นไหวหรือถือว่า เป็นของยากเย็นแต่อย่างใด เธอกลับยิ่งมุมานะเอาชนะอุปสรรคในชีวิต ด้วยการเอากำลังเข้าแลกด้วยการรับผ้ามาเย็บเพื่อเป็นการจุนเจือครอบครัว และเป็นค่ายาในการรักษา–พยาบาลตัวข้าพเจ้า เธอได้ปฏิบัติกิจของเธออยู่เช่นนี้จวบจนข้าพเจ้าหายป่วยเรียบร้อยดี การกระทำของเธอที่ปฏิบัติต่อข้าพเจ้าเช่นนี้เป็นที่ตรึงตราอยู่ในหัวใจ ของข้าพเจ้าอยู่เสมอ ยามเมื่อข้าพเจ้านึกถึงเธอ ก็เว้นเสียมิได้ที่จะสลดใจ อย่างสุดซึ้ง หากชาติหน้ามีจริงขอให้เธอข้าพเจ้าได้มีชีวิตร่วมกับจรูญภรรยายอดรักของข้าพเจ้าเช่นนี้เถิด

เธอเริ่มป่วยด้วยการเจ็บบริเวณทรวงอก ครั้งแรกข้าพ-เจ้าและตัวเธอเอง ก็มิได้นึกว่าจะเป็นเรื่องสำคัญอันใด แต่พอเธอได้ไปทำการตรวจที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ทางโรงพยาบาลก็ให้รับตัวไว้ ในครั้งแรกอาการของเธอก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีอะไรที่น่าวิตก ตัวเธอเองก็ยังรำพันที่จะได้กลับบ้าน เพราะความเป็นห่วงข้าพเจ้าและลูก ๆ หลังจากที่ เธออยู่รักษาตัวที่โรงพยาบาลประมาณ ๓ เดือน อาการกลับเป็นที่น่าวิตก กลับทรุดลง ๆ จนสุดความสามารถของแพทย์ที่จะเยียวยาเธอได้ และ

เธอก็ได้จากข้าพเจ้าไปเมื่อเวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. ของวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๖ ข้าพเจ้ามีความรู้สึกว่าจรูญยังไม่ควรจะด่วนมรณกรรมก่อนเวลาอันสมควรเช่นนี้ แต่พระ, เจ้า หรือผู้ใดก็ไม่สามารถจะยับยั้งความตายได้ ทั้งที่รู้เช่นนี้ ก็ไม่วายที่จะโศกสลดและอาลัยถึงจรูญภรรยาที่รักได้ ด้วยการประกอบแต่กรรมดีของ เธอ ขอคุณความดีทุก ๆ อย่างที่เธอได้สร้างไว้ให้แก่ครอบครัวญาติมิตร และเพื่อนบ้านขณะที่เธอมีชีวิตอยู่ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณจรูญประสบอิฐคุณมนูญผลแก่คติวิสัยในสัมปรายภพทุกประการ

ด้วยความอาลัยรักเป็นที่ยิ่ง

พ.ท. ถนอม รุ่งโรจน์

๑๓๐ อาคารพิบูลวัฒนา ประปา

สามเสน ถนนพระราม ๖

แด่คุณแม่

อินทรวิเชียรฉันท์ ๑๑

มารดามลายจาก มตะพรากนิรารอน
ลูกแสนจะอาวรณ์ มนะนึกรำลึกตรอง
ก่อนเคยธำรงสุข นิรทุกขะทั้งผอง
แต่นี้สุขสนอง ชลเนตรก็คลอนัยน์
โอ้แม่พระคุณล้ำ วทะคำมิอาจไข
ลูกแสนจะอาลัย สติน้อมคนึงคุณ
ฟูมฟักถนอมมา กษิราก็ดีมจุน
ชุ่มชื่นและแช่มชุณ- หชีวิตดำรงกมล
ยามเจ็บสิแม่เฝ้า ทนุเช้าและค่านาน
ใครเล่าจะเปรียบปาน บมิเทียบและเทียมทัน
ความรักอะไรเล่า มหะเท่าสิแม่นั้น
แม้ถึง ณ ชีวัน สละได้เพราะลูกรัก
ชนนีกภูผา พสุธามิใหญ่ศักดิ์
เทียมเท่าสิแม่ภัก- ดิยนันต์คุณานาน

ครายามพระคุณสิ้น ดุจะกินทิผิวายปราณ
รวดร้าวหทัยนาน ดนุสุดจะพรรณนา
ความดีสถิตอยู่ สิริคู่ ณ โลกา
ยั่งยืนมิคลายคลา ถิระชั่วนิรันดร

– จากลูก

๙๙ พิธีทำนา

ประเทศไทย อาชีพการทำนาเป็นอาชีพสำคัญของชาวไทย พี่น้องชาวนาทุกคนเป็นกระดูกสันหลังของชาวไทย ฉะนั้นการทำนาที่จะให้เกิดผลดี จะต้องประกอบไปด้วย ฝนดี, นาดี, พืชพันธ์ที่จะใช้เพาะปลูกดีด้วย แต่โบราณกาลมีพิธีเกี่ยวกับการทำนาไว้ ซึ่งนับเป็นความรู้ที่น่าสนใจยิ่ง จึงขอนำมาเสนอแด่ท่านพี่น้องชาวนา พึงพิจารณาและถือปฏิบัติตามโอกาส และภาวการณ์อันควรต่อไป.

วันแรกไถนา

พอฝนตกฤดูฝนกลางเดือนหก ซึ่งถือว่าเป็นวันปีใหม่ของการทำนา ชาวนาจะต้องเตรียมตัวสำหรับการไถนา ส่วนวันแรกไถนานั้น โดยมากตามตำรากล่าวไว้ดังนี้ :–

แรกนาวันอาทิตย์, วันพุธ ไม่ดี จะเสียผล
แรกนาวันจันทร์, วันพฤหัสบดี จะอุดมสมบูรณ์
แรกนาวันอังคาร, วันศุกร์ สัตว์จะเบียดเบียน
แรกนาวันเสาร์ จะเกิดความทุกข์ทุกเมื่อ

พิธีแรกนา

เมื่อถึงวันจันทร์หรือวันพฤหัสบดี ซึ่งถือว่าเป็นวันสิริมงคล ข้าวจะอุดมสมบูรณ์ดี ให้จัดเครื่องสักการะมี ข้าวตอกดอกไม้, ธูปเทียน, สุรา, น้ำ, แกงส้ม, แกงหวาน จัดไปที่นาพร้อมกับควายและไถ (ควรมีแม่โพสพอัญเชิญไปเป็นประธานในพิธีด้วย) พอไปถึงก็ให้เอาเครื่องสักการะที่จัดไปวางลงที่นา เลี้ยงเจ้านา, ขอขมาแม่พระธรณี ไหว้วอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์อธิษฐาน ขอให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ดี เสร็จแล้วลงมือไถเวียนเป็นรูปวงกลม เป็นการ **ไถปทักษิณ**

ดูก้อนดินที่ไถ

พอไถครบสามรอบแล้ว ให้ปลดคันไถปล่อยควายออกไปหากิน แล้วให้พึงสังเกตดูก้อนดินที่ไถนั้น

ถ้าก้อนดินที่ไถหงาย ตกสมบัติพระอินทร์ดีนักแล
ถ้าก้อนดินที่ไถคว่ำ ตกสมบัติหม้อแตก ไม่ดี
ถ้าก้อนดินที่ไถหงายครึ่งคว่ำครึ่ง ปานกลาง ไม่ค่อย
ได้ผลสมตั้งใจ

นาตาแรก

นาไร่หนึ่งๆ เรียกว่า ตาหนึ่ง ตาที่ลงมือไถทีแรก เรียกนาตาแรก นาตาแรกนี้ ทำเป็นตาเล็กๆ ปักเสาล้อมรั้วไว้ กะพอปักต้นข้าวได้ ๘ ต้น เริ่มลงมือปักก่อนละมือดำนา การปักต้นแรกนี้ ก็เลือกเอาวันที่ดีเช่นเดียวกัน โดยมากเลือกเอาวันพฤหัสบดี

เลี้ยงนาตาแรก

นาตาแรก ถือว่าเป็นพญานา เป็นเจ้านา ก่อนจะลงมือปักดำ โบราณมีการเลี้ยง คือจัดเหล้า ข้าว น้ำๆ ไปตั้งไว้ที่นาตานั้น แล้วตั้งจิตอธิษฐานขอให้ดลบันดาล ให้ข้าวกล้าในนางอกงามดี อย่าให้วัวควายปลายเขา นกหนูปูปีกมากัด

กิน ด้วยแรงอธิษฐานนี้ บางคนมีนิมิตรดี รู้จักถึงว่าปีนี้นาจะน้อยหรือมาก ข้าวกล้าในนาจะได้ผลดีหรือไม่

ดูฝนตกทีแรก

ถ้าอยากจะรู้ว่า ปีนี้ฝนจะดีหรือไม่ ให้ดูฝนที่ตกทีแรกหรือตกในระหว่างเดือนสาม ท่านทำนายไว้ดังนี้

ถ้าฝนหัวปีตกแรง ตกอยู่นาน ไม่มีลมพัดไปพัดมา เวลาหยุดก็หยุดหายขาดเม็ดไป ทายว่าปีนั้น ฝนจะดี น้ำจะงาม ข้าวกล้าจะเขียวดี ข้าวจะถูก

ถ้าฝนหัวปี ตกไม่สม่ำเสมอ เวลาฝนตก มีลมพัดสาดเอียงไปเอียงมา ทายว่า ปีนั้นฝนไม่ดี ทำนาไม่ได้ผล ข้าวปลาอาหารไม่อุดมสมบูรณ์

ถ้าฟ้าสีแดง ทางทิศพายัพ และบัจจิมต่อกันฝนจะพลันตกลงมา ถ้าลมพัดจากเหนือไปใต้ พัดจากใต้ไปเหนือ ฝนจะไม่ตก จะได้ข่าวการศึกสงครามแล

ฟังเสียงฟ้าร้อง

เสียงฟ้าร้อง เป็นสัญญลักขณ์ บอกเหตุให้รู้ว่าฝนจะดีหรือไม่ดี โบราณถือว่า เทวดาไขประตู ท่านให้สังเกตฟัง

เสียงฟ้าร้อง เริ่มแต่เดือนสามออกใหม่ไปจน ถึงกลาง เดือนสี่ แล้วทำนายไว้ดังนี้:–

ฟ้าร้องทางทิศบูรพา เทวดาไขประตูลม ทายว่าปีนั้น ข้าวกล้า ถั่ว งา ดี แต่ว่าคนทั้งหลายจะเจ็บไข้กันมาก

ฟ้าร้องทิศอาคเนย์ เทวดาไขประตูทอง ทายว่าปีนั้น ฝนจะดี คนทั้งหลายจะอยู่เย็นเป็นสุข ข้าวปลาอาหาร ผลหมาก รากไม้ อุดมสมบูรณ์ดี

ฟ้าร้องทางทิศทักษิณ เทวดาไขประตูไฟ ทายว่าปีนั้น คนจะเกิดเดือดร้อน—จะเกิดไข้ทรพิษ หิด ผี มากนักแล

ฟ้าร้องทางทิศหรดี เทวดาไขประตูศิลา ทายว่าปีนั้น ฝนจะดี ข้าวปลาจะชุม แต่ว่าคนจะเจ็บไข้ จะเกิดสงครามแล

ฟ้าร้องทิศปัจจิม เทวดาไขประตูเหล็ก ทายว่าปีนั้น ฝนจะแล้ง ข้าวจะไม่ดี จะเกิดทุกข์ภัยไข้เจ็บจะรบพุ่งเบียดเบียนกัน

ฟ้าร้องทิศพายัพ เทวดาไขประตูเงิน ทายว่าปีนั้นฝนไม่ดี ข้าวในนาบางแห่งดี บางแห่งไม่ดี คนทั้งหลายจะตายมาก

ฟ้าร้องทางทิศอุดร เทวดาไขประตูน้ำ ทายว่าปีนั้นน้ำจะมาก จะทำนาไม่ได้ผล น้ำท่วมหมด

ฟ้าร้องทางทิศอีสาน เทวดาไขประตูดิน ทายว่าปีนั้นฝนเสมอต้นเสมอปลาย ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ คนทั้งหลายอยู่เย็นเป็นสุข

ฟ้าร้องบนท้องฟ้า พระพรหมไขประตูสวรรค์ ทายว่าปีนั้นฝนจะตกงามหนัก ข้าวกล้าถั่วงาดี ฝูงคนจะอยู่เย็นเป็นสุขทั่วทั้งแผ่นดินแล ฯ

ดูน้ำฝนจะน้อยหรือมาก

การดูน้ำฝนว่า จะน้อยหรือมากนั้น โบราณให้ดูแบบวัวอุสุภราช ซึ่งเป็นตำราเก่าแก่ และใช้ได้ผลดีท่านวางหลักไว้ดังนี้ :–

วันอาทิตย์	เล็บ	วันจันทร์	ข้อ
,, อังคาร	เข่า	,, พุธ	สีข้าง
,, พฤหัสบดี	หลัง	,, ศุกร์	เขา
,, เสาร์	หนอก		

ให้ดูเดือน ๖ ขึ้น ๑ ค่ำ ว่าเกิดวันอะไร ถ้าเกิดวันไหน ให้ทำนายตามวันนั้นดังนี้

เกิดวันอาทิตย์	ตกเล็บวัว	น้ำน้อยหนัก
เกิดวันจันทร์	ตกข้อวัว	น้ำน้อย
เกิดวันอังคาร	ตกเข่าวัว	น้ำพอประมาณ
เกิดวันพุธ	ตกสีข้างวัว	น้ำดี
เกิดวันพฤหัสบดี	ตกหลังวัว	น้ำมาก
เกิดวันศุกร	ตกเขาวัว	น้ำมากเกินไป
เกิดวันเสาร์	ตกหนอกวัว	น้ำท่วมทุกหนทุกแห่ง

คาถาเกี่ยวกับการทำนา

เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองของชาวพุทธ ประชาชนโดยมากนับถือพุทธศาสนา ฉะนั้นการทำนา อันเป็นกสิกรรมที่ถือว่าเป็นกระดูกสันหลังของประเทศไทยโดยเฉพาะ จึงต้องมีเวทมนต์คาถาประกอบในการทำนา ขอให้ชาวนาซึ่งเป็นชาวพุทธถือปฏิบัติตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังต่อไปนี้ :-

คาถาบูชาแม่โพสพ

อิมินา มาลาบุปผะคันธะทัณฑะทีปะธูปาทิปะ ธูปาทิสักการานิ จะ อันนะปาณะสูปะพยัญชะนะปูวะผะลาผะละ เภสัชชานิ จะ อิมายะ พีระพันธุโพสะพะสิริมาตุยา ปูเชมะ อิมัสมิง ปัจจุบันนะกาเล อัมหากัง นิจจะกาลัง สัสสะพิชะธัญญะตัณฑุลาทีนัญจะ วิรุฬหิยา หิรัญญะสุวัณณาทิโภคานัญจะวุฑฒิยาฯ

คาถาทำนา

ภะสะภะ โภชะนัง ลาภัง สุโข โหตุฯ

คาถาบทนี้เรียกว่า **คาถาทำนา** ก่อนจะลงมือปักกล้า ให้บูชาคุณพระรัตนตรัย และแม่โพสพเสียก่อนให้ยกครูในวันพฤหัสบดี มีบายศรีปากชาม น้ำอบน้ำหอมมาประพรมต้นข้าวกล้าที่จะเพาะปลูก ให้จัดต้นกล้าให้ได้อย่างน้อย ๗ ต้น เสกคาถาดังกล่าว ๗ จบ แล้วนำต้นกล้าไปปักดำ ข้าวจะงอกงามดี วัวควาย บุ้ง ปู ฯลฯ จะไม่เบียดเบียน ทำอันตรายต้นกล้าเลย

คาถาข้าวออกรวงตั้งท้อง

โดยปรกติเมื่อฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล วันตั้งท้องของพันธุ์ข้าว มักตกใกล้ ๆ วันออกปุริมพรรษา (ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑) ให้จัดผลไม้ต่าง ๆ ทำบุญใส่บาตร (โดยมากโบราณไม่จัดขนมหรือข้าวใส่บาตร เพราะถือว่า **แม่โพสพตั้งท้องไม่กินเนื้อของตัวเอง** อุทิศผลบุญให้แม่โพสพ บางแห่งก็จัดผลไม้ต่าง ๆ มี ส้ม, กล้วย, ฯ ใส่ชะลอมปักธงแดง – ธงขาว อย่างละ ๑ อัน ด้ายแดง – ด้ายขาว อย่างละเส้น ธูป ๕ ดอก เทียน ๑ เล่ม แล้วเข้าไปอัญเชิญแม่โพสพสู่ท้องนา เลือกข้าวพันธุ์ที่ก่อใหญ่ ๆ เขียวชะอุ่ม รวงงาม ๆ ที่กำลังตั้งท้อง สักหนึ่งกอ เอาไม้มาปักข้างกอข้าว ผูกด้ายแดง – ด้ายขาวกับกอ

ข้าวกับไม้ เอาชะลอมที่จัดผลไม้นั้น มีธงแดง – ธงขาว ปักไว้ข้าง ๆ กอข้าวทั้งสองข้างข้าวกอนั้น จัดหาที่ประดิษฐาน "**แม่โพสพ**" แล้วกล่าวคำสัตดี

คุณพระพุทธเจ้า	๕๖
คุณพระธรรมเจ้า	๓๘
คุณพระสังฆเจ้า	๑๔
คุณแม่โพสพ	๓๙

ขออัญเชิญคุณแม่โพสพ, แม่นพเก้า มารับเครื่องบวงสรวงสังเวย (**เป็นประเพณีจัดทำมาแต่ดึกดำบรรพ์ สมัยฤาษีประไลยโกฏ**) ซึ่งได้จัดมาให้ "**แม่โพสพ**" เสวยแล้ว ขอเชิญพระแม่เจ้ามารับเครื่องสังเวย เพื่อความสุขความเจริญต่อไป เมื่อเสร็จพิธีรับมิ่งขวัญ "**แม่โพสพ**" ตั้งท้องแล้ว ให้เสกด้วยพระคาถามาลัยแสน ดังนี้ :–

สาลินัง เอกพีชานัง เอเกกัสมิง พีเช สหัสสขันธา ชายันติ เอเกกัสมิง ขันเธ สหัสปัพพาชายันติ เอเกกัสมิง ปัพเพ สหัสส สีลานิ ชายันติ เอเกกัสมิง สีเล สหัสส ตัณฑุลานิ โหนติฯ

โดยมากมักกระทำการยกครูในวันอังคาร เสกด้วยพระคาถามาลัยแสนนั้น ๗ จบ ทำนามนต์รดที่นาหรือที่สวน พืชผลธัญญาหารจะแตกใบงอกงามดี สัตว์แมลงต่างๆ ไม่รบกวนเบียดเบียน ป้องกันได้ทุกอย่างแล.

คาถาการเกี่ยวข้าว

ในวันเก็บเกี่ยวพันธุ์ข้าวนี้ ให้นำเคียวที่จะใช้เก็บเกี่ยวไปวางไว้เบื้องหน้า **แม่โพสพ** กล่าวคำขอขมา – ขออนุญาตเก็บเกี่ยว เมื่อจะเริ่มเก็บเกี่ยว ให้ใช้มือซ้ายจับต้นข้าว มือขวาจับเคียว กลั้นใจกล่าวคำขอขมาด้วยพระคาถาว่า "**อมฺม โพสวเทวี ขมตุ เม โทสํ**" แล้วจึงเก็บเกี่ยวต่อไป

การนวด – เก็บข้าวเข้ายุ้งฉาง

เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ก็นำข้าวสู่ลานนวดที่จัดไว้ จัดการนวดข้าวเรียบร้อย วันดีที่เป็นมหาสิทธิโชค ในการนำข้าวเข้าเก็บในยุ้งฉาง แต่โบราณกาลนิยมเอา **วันครู** (วันพฤหัสบดี) เป็นวันเก็บข้าวเข้ายุ้งฉาง ในระหว่างนี้ **ขวัญของแม่โพสพยังตกอยู่ตามท้องไร่ท้องนา ยังห่วงลำต้นอยู่** ห้ามตัก–ตวงออกจากยุ้งฉางเป็นอันขาด จนกว่าจะทำ **ขวัญข้าว**

แม่โพสพ เสร็จเรียบร้อยร้อยแล้ว จึงตัก–ตวงได้ และโดยเฉพาะ **แม่โพสพ** เกิดในวันอาทิตย์ ชาวนาโดยมากนิยมกันไม่ตัก – ตวงข้าวออกจากยุ้งในวันอาทิตย์เป็นส่วนมาก เพื่อสวัสดิมงคลแก่แม่โพสพและครอบครัวของตนต่อไป

การทำขวัญ "แม่โพสพ"

ให้จัดบายศรีปากชาม ๑ ที่ ธูป ๕ ดอก, เทียน ๑ เล่ม ดอกไม้ ๓ สี (ขาว แดง เหลือง) หมาก พลู ๑ คำ, เครื่องเงิน ทอง แก้ว แหวน ตามแต่จะจัดหาได้ ผลไม้ต่าง ๆ อาทิ กล้วย อ้อย ส้ม กระบอกไม้ไผ่ ๒ กระบอก กระบอกหนึ่งใส่น้ำมะพร้าวอ่อน อีกกระบอกหนึ่งใส่น้ำธรรมดา ให้จัดหารูปปั้น ปู ปลา เต่า หอยโข่ง กบ ฯ อัญเชิญ**แม่โพสพ**มาวางไว้ในถาดหรือกระบุง ให้นำของทั้งหมดบรรจุลงไปให้หมดด้วย ให้เอาไม้สำหรับเขี่ยฟาง (ขอฉาย) ทำเป็นคานใช้ผ้า ๓ สี คือ สีเหลือง, สีขาว และสีกาบบัว พาดคลุมบนขอฉายหาบหรือคอนไปสู่ท้องนา เสร็จแล้วหาที่สำหรับวาง **แม่โพสพ** เอาของต่าง ๆ ตั้งไว้ตรงหน้า **แม่โพสพ** จุดธูปเทียนประณมมือบูชา **แม่โพสพ** กล่าวคำเชิญขวัญ **สดุดีพระคุณแม่โพสพ**

ให้เสด็จมาชมบายสี – เครื่องบัดพลีตลอดจนผ้า ๓ สี ทั้ง แก้ว แหวน เงิน ทอง ขอเชิญขวัญแม่โพสพมารับและเสวยเครื่องเซ่นสังเวยให้สบาย ๆ

เสร็จแล้ว ให้เก็บเมล็ดข้าวที่รวงหล่นอยู่ตามท้องนาที่เก็บเกี่ยวใส่กระบุง เอาไม้ขอฉายทำคานหาม เอามาวางไว้ในยุ้งฉางให้ครบ ๗ วัน จึงอัญเชิญแม่โพสพไปสู่ที่สักการบูชาต่อไป ต่อจากนั้นจึงตัก – ตวงขายได้ตามสะดวก (มีข้อห้ามแต่โบราณกาลว่า ไม่ควรตัก – ตวงข้าวออกจากยุ้งฉางในวันอาทิตย์เป็นวันขาด)

พี่น้องชาวนาผู้เป็นกระดูกสันหลังของชาติไทย และท่านพุทธศาสนิกชนคนไทยทั้งมวล ท่านคงทราบและประจักษ์ดีแล้วว่า **"แม่โพสพ"** มีพระคุณแด่พลโลกเพียงใด **"แม่โพสพ"** ได้เลี้ยงชีวิตเราท่านตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ตลอดจนทุกวันนี้ **แม่โพสพ** ทรงพระคุณ ๓๙ ประการ เทียบเท่ากับคุณแม่พระธรณี ๒๑ คุณแม่พระคงคา ๑๒ คุณแม่พระพาย ๖ มารวมกัน

ฉะนั้น กสิกรชาวไทยและพุทธศาสนิกชน ทุกครัวเรือนจึงควรจัดสร้างรูป **แม่โพสพ** ไว้สักการบูชาประจำบ้านเรือนของตน เพื่อคุ้มครองวงศ์สกุล ตลอดจน ลูก หลาน เหลน

ซึ่งจะปฏิสนธิในภายหน้า และเพื่อเป็น "**ประธาน**" ในพิธีกรรมของ "**เกษตรกร**" ทุกครั้งที่จำเป็น จักต้องอัญเชิญไปเป็นมิ่งขวัญ ให้เกิดสวัสดิมงคลแก่ตน และผลงานของเกษตรกรรมนั้นๆ

คาถาแช่ข้าวสาร

ลัทธา นิพพุติง ภุญชมานา ฯ

มนต์บทนี้เรียก คาถาแช่ข้าวสาร หรือคาถาน้ำข้าวแช่ เวลาแช่ข้าวจะนึ่งหรือหุง ให้เสกคาถาบทนี้ ข้าวจะออกเป็นเม็ดมากกว่าเดิม เวลานึ่งหรือหุงแล้ว กินไม่หมด สัตว์ไม่เบียดเบียน

วิธีทำ ให้ยกครูวันอังคาร ขึ้น ๕ ให้เสกคาถาบทนี้ ๗ จบทำน้ำมนต์ใส่ข้าวแช่ ข้าวสารจะออกเม็ด กินไม่หมด สัตว์ไม่รบกวน

คาถาแช่ข้าวปลูก

ยัง ถา สาลี เอกัง พี ชาฯ

มนต์บทนี้เรียก คาถาแช่ข้าวปลูก ก่อนจะแช่หรือหมักข้าวปลูกเพื่อมิให้ข้าวปลูกเน่า เวลานำไปหว่านในนา ให้ข้าวงอกงาม ท่านให้เสกคาถา ทำน้ำมนต์รดเสียก่อน

วิธีทำ ให้ยกครูวันพฤหัสบดี จัดข้าว ดอก ดอกไม้ ประทีป ธูปเทียน อย่างละ ๕ คู่ แล้วเสกคาถาบทนี้ ๑๐๘ คาบ ทำน้ำมนต์รดลงในหม้อข้าวปลูก ข้าวปลูกจะงอกออกทุกเม็ด เวลานำไปหว่าน ข้าวกล้าจะงอกงามดีนักแล

คาถาล้อมข้าวปลูก

กิโลมัง กะเวนิญจะ ฯ

มนต์บทนี้เรียกคาถา "**ล้อมข้าวปลูก**" เวลานำข้าวปลูกไปหว่านลงในนา ต้องการไม่ให้ วัว ควาย หรือ บุ้ง เพลี้ย มาทำลาย ให้เสกคาถานี้ ๑๐๘ จบ ทำน้ำมนต์รดในนา ป้องกันศัตรูพืช ดีนักแล

มนต์แรกต้นข้าว

ปักต้นนี้พุทธรักษา ปักต้นนี้ธัมมรักษา ปักต้นนี้สังฆ.. รักษา ปักต้นนี้ท่านเสียให้กูได้ ปักต้นนี้ท่านให้กูมี ปักต้นนี้ให้ได้หมื่นเยียพันฉาง ปักต้นนี้ขวัญข้าวให้มารวม

มนต์บทนี้เรียก แรกต้นข้าว ก่อนจะนำต้นข้าวไปปักดำในนาให้เตรียมต้นกล้าไว้ แล้วเสกทำน้ำมนต์รด

วิธีทำ ท่านให้ยกครู วันพฤหัสบดี ให้เตรียมต้นกล้ามา ๑๔ ต้น แล้วเสกมนต์ ๗ จบ ทำน้ำมนต์ รดต้นแล้ว นำปักดำในนา ข้าวกล้าจะงอกงาม แตกดอก ออกใบได้ผลดีแล

มนต์ปักต้นแรก

ไร่นี้ไร่ กำขวา นานี้นาท้าวทุม ท้าวทุมให้กูมาแรกนา กูจักแรก พญาให้กูมาแรกไร่ กูจักแรก ปักต้นนี้ ให้กูได้วัวแม่ลาย ปักต้นนี้ให้กูได้ควายเขางาม ปักต้นนี้ นกจิบโตตาบอดให้บินหนี ปักต้นนี้ นกจอกโตตาแหวนให้บินหนี ปักต้นนี้แมลงโตผู้ย่ำต้นข้าวให้บินหนี ปักต้นนี้ ให้ได้ฆ้องเก้ากำ ปักต้นนี้ให้ได้ค้าเก้าหมื่น ปักต้นนี้ ให้อวนข้าวหมื่นมาเยี่ย ปักต้นนี้ให้มานใหญ่ท่อมานอ้อย ปักต้นนี้ให้มานน้อยท่อมานเลา ปักต้นนี้ให้กูได้เป็นเศรษฐีจนแก่เฒ่า โอมสวาหะ

คาถาบทนี้เรียกว่า **คาถาปักต้นแรก** ในเวลาลงมือปักดำให้เอาต้นกล้าที่เตรียมไว้ทั้ง ๑๔ ต้น เริ่มเสกแต่ต้นแรกจนถึงต้นสุดท้าย ด้วยคาถานี้จนครบ ๑๔ จบพอดี โดยมากมักกระทำกันในวันครู(พฤหัสบดี) จักทำให้ข้าวกล้างอกงามดี ไม่มีศัตรูพืชมารบกวน เวลาเก็บเกี่ยวได้พืชพันธุ์ธัญญาหารดีมาก.